

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
NIILO JÄÄSKINEN
της 5ης Ιουνίου 2014¹

Υπόθεση C-117/13

Technische Universität Darmstadt
κατά
Eugen Ulmer KG
[αίτηση του Bundesgerichtshof (Γερμανία)

για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή — Οδηγία 2001/29/EK — Δικαίωμα του δημιουργού και συγγενικά δικαιώματα — Εξαιρέσεις και περιορισμοί — Άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ' — Χρήση με σκοπό την έρευνα ή την ιδιωτική μελέτη έργων και άλλων προστατευόμενων αντικειμένων — Βιβλίο που διατίθεται σε ιδιώτες μέσω εξειδικευμένων τερματικών εντός βιβλιοθήκης ανοικτής στο κοινό — Έννοια της φράσεως “έργο που δεν υπόκειται σε όρους αγοράς ή άδειας” — Δικαίωμα της βιβλιοθήκης να ψηφιοποιεί έργο που περιλαμβάνεται στη συλλογή της προκειμένου να το διαθέτει μέσω εξειδικευμένων τερματικών — Διάθεση του έργου μέσω εξειδικευμένων τερματικών που καθιστούν δυνατή την εκτύπωσή του σε χαρτί ή την αποθήκευσή του σε φορητή μνήμη USB»

I – Εισαγωγή

1. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και [των] συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας².
2. Η διαφορά της κύριας δίκης έχει ανακύψει μεταξύ του Technische Universität Darmstadt (στο εξής: TU Darmstadt) και ενός εκδοτικού οίκου, της εταιρίας Eugen Ulmer KG, με αντικείμενο τη διάθεση εκ μέρους του πρώτου στο κοινό, μέσω τερματικών εγκατεστημένων στους χώρους του αναγνωστηρίου βιβλιοθήκης, επιστημονικού συγγράμματος το οποίο ανήκει στη συλλογή της εν λόγω βιβλιοθήκης και του οποίου τα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως κατέχει η Eugen Ulmer KG.
3. Τα προδικαστικά ερωτήματα που έχει υποβάλει το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο της Γερμανίας) έχουν σχέση με βιβλιοθήκη ανοικτή στο κοινό και αφορούν, πρώτον, την ερμηνεία της έννοιας του «έργου που υπόκειται σε όρους αγοράς ή άδειας», δεύτερον, την ψηφιοποίηση έργων που ανήκουν σε βιβλιοθήκες και, τρίτον, το ζήτημα αν οι χρήστες μπορούν όχι μόνο να συμβουλευονται (διαβάζουν) τα ψηφιοποιημένα έργα, αλλά επίσης να τα εκτυπώνουν σε χαρτί και να τα αποθηκεύουν σε φορητή μνήμη USB.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — ΕΕ L 167, σ. 10.

4. Η κύρια δίκη έχει τον χαρακτήρα δίκης-«πιλότου». Υπέρ του TU Darmstadt έχει παρέμβει ο Deutscher Bibliotheksverband e. V. (Γερμανικός Σύνδεσμος Βιβλιοθηκών) καθώς και ο ομόλογός του σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ήτοι το Ευρωπαϊκό Γραφείο για τις βιβλιοθήκες και τα κέντρα πληροφόρησης και τεκμηρίωσης (Eblida). Υπέρ της Eugen Ulmer KG έχει παρέμβει η Börsenverein des deutschen Buchhandels (Γερμανική Ένωση Εμπόρων Βιβλίου). Το γεγονός αυτό είναι ενδεικτικό της σημασίας που έχει η υπό κρίση υπόθεση για τις βιβλιοθήκες, τους δημιουργούς και τους εκδοτικούς οίκους, ιδίως τους εκδοτικούς οίκους στον χώρο των επιστημονικών συγγραμμάτων³.

II – Το νομικό πλαίσιο

A — Το δίκαιο της Ένωσης

5. Οι αιτιολογικές σκέψεις 31, 34, 36, 40 και 44 της οδηγίας 2001/29 έχουν ως εξής:

«(31) Πρέπει να διατηρηθεί μια ισορροπία περί τα δικαιώματα και τα συμφέροντα μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δικαιούχων, καθώς και μεταξύ αυτών και των χρηστών προστατευομένων αντικειμένων· οι ισχύουσες στα κράτη μέλη εξαιρέσεις και περιορισμοί στα δικαιώματα πρέπει να επανεξεταστούν υπό το πρίσμα του νέου ηλεκτρονικού περιβάλλοντος· οι υφιστάμενες διαφορές ως προς τις εξαιρέσεις και τους περιορισμούς ορισμένων πράξεων που υπόκεινται σε άδεια του δικαιούχου θίγουν άμεσα τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς στον τομέα του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων· οι εν λόγω διαφορές είναι πολύ πιθανό να επιδεινωθούν με την ανάπτυξη της εκμετάλλευσης των έργων πέρα από τα σύνορα και των διασυνοριακών δραστηριοτήτων· για να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, οι εν λόγω εξαιρέσεις και περιορισμοί θα πρέπει να εναρμονισθούν περισσότερο· ο βαθμός της εναρμόνισής τους θα πρέπει να εξαρτηθεί από τις επιπτώσεις τους στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

[...]

(34) Θα πρέπει να επιτραπεί στα κράτη μέλη να προβλέπουν ορισμένες εξαιρέσεις ή περιορισμούς σε περιπτώσεις χρήσης, π.χ., για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, προς όφελος δημόσιων ιδρυμάτων, όπως βιβλιοθήκες και αρχεία [...].

[...]

(36) Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν δίκαιη αποζημίωση των δικαιούχων ακόμη και όταν εφαρμόζουν τις προαιρετικές διατάξεις περί εξαιρέσεων ή περιορισμών που δεν απαιτούν σχετική αποζημίωση.

[...]

(40) Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαίρεση ή περιορισμό υπέρ ορισμένων μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων, όπως οι προσιτές στο κοινό βιβλιοθήκες και άλλα αντίστοιχα ιδρύματα, καθώς και αρχεία· η εξαίρεση αυτή θα πρέπει όμως να περιορίζεται σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις που καλύπτονται από το δικαίωμα αναπαραγωγής· μια τέτοια εξαίρεση ή περιορισμός δεν θα πρέπει να καλύπτει τις περιπτώσεις χρήσης που γίνεται στο πλαίσιο της

3 — Υπενθυμίζεται ότι η ψηφιοποίηση έργων που ανήκουν σε βιβλιοθήκες έχει επίσης αποτελέσει αντικείμενο αντιπαραθέσεων στο πλαίσιο του προγράμματος Google Book Search. Βλ. United States District Court, Southern District of New York, απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2013 στην υπόθεση The Authors Guild κ.λπ. κατά Google Inc. (05 CIV 8136), και Πράσινη Βίβλος: «Τα δικαιώματα δημιουργού στην οικονομία της γνώσης» [COM(2008) 466 τελικό, σ. 8].

διανομής προστατευόμενων έργων ή άλλου συναφούς υλικού σε ανοικτή γραμμή· [...] ως εκ τούτου, είναι σκόπιμο να ενθαρρύνεται η χορήγηση ειδικών συμβάσεων ή αδειών που ευνοούν ισομερώς τους εν λόγω φορείς και την επίτευξη των στόχων τους όσον αφορά τη διανομή.

[...]

- (44) Η εφαρμογή των εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις· οι εξαιρέσεις δεν πρέπει να εφαρμόζονται κατά τρόπο που θίγει τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου ή εμποδίζει την κανονική εκμετάλλευση του έργου του ή άλλου υλικού· η πρόβλεψη των εν λόγω εξαιρέσεων ή περιορισμών από τα κράτη μέλη θα πρέπει, ιδιαίτερα, να αντικατοπτρίζει δεόντως τις αυξημένες οικονομικές επιπτώσεις που μπορεί να έχουν στο πλαίσιο του νέου ηλεκτρονικού περιβάλλοντος· ως εκ τούτου, η εμβέλεια ορισμένων εξαιρέσεων ή περιορισμών μπορεί να χρειαστεί να περιοριστεί ακόμη περισσότερο όσον αφορά ορισμένες νέες χρήσεις έργων πνευματικής ιδιοκτησίας και άλλων αντικειμένων.»

6. Το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, με τίτλο «Δικαίωμα αναπαραγωγής», ορίζει ότι «τα κράτη μέλη παρέχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν» την αναπαραγωγή, μεταξύ άλλων, «στους δημιουργούς, όσον αφορά τα έργα τους».

7. Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας, επιγραφόμενο «Δικαίωμα παρουσίασης έργων στο κοινό και δικαίωμα διάθεσης άλλων αντικειμένων στο κοινό», επιβάλλει με την παράγραφο του 1 στα κράτη μέλη την υποχρέωση να «παρέχουν στους δημιουργούς το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν κάθε παρουσίαση στο κοινό των έργων τους».

8. Το άρθρο 5 της οδηγίας 2001/29, που έχει τον τίτλο «Εξαιρέσεις και περιορισμοί», προβλέπει στην παράγραφο του 2 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς από το δικαίωμα αναπαραγωγής που προβλέπεται στο άρθρο 2 στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) αναπαραγωγή σε χαρτί ή ανάλογο υλικό φορέα, με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα, εκτός από τις παρτιτούρες, υπό τον όρο ότι οι δικαιούχοι λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση,
- β) αναπαραγωγές σε οποιοδήποτε μέσο που πραγματοποιούνται από φυσικό πρόσωπο για ιδιωτική χρήση και για μη άμεσους ή έμμεσους εμπορικούς σκοπούς, υπό τον όρο ότι οι δικαιούχοι λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση που συνεκτιμά την εφαρμογή ή όχι των τεχνολογικών μέτρων του άρθρου 6 στο συγκεκριμένο έργο ή άλλο υλικό,
- γ) ειδικές πράξεις αναπαραγωγής που πραγματοποιούνται από προσιτές στο κοινό βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικά ιδρύματα ή μουσεία, ή από αρχεία που δεν αποσκοπούν, άμεσα ή έμμεσα, σε κανένα οικονομικό ή εμπορικό όφελος,

[...]».

9. Το άρθρο 5, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς στα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 2 και 3, στις ακόλουθες περιπτώσεις: [...]

- ιδ) χρήση με παρουσίαση ή διάθεση, με σκοπό την έρευνα ή την ιδιωτική μελέτη, σε μέλη του κοινού μέσω εξειδικευμένων τερματικών στους χώρους των ιδρυμάτων που αναφέρονται στην παράγραφο 2, στοιχείο γ', έργων και άλλων προστατευομένων αντικειμένων που δεν υπόκεινται σε όρους αγοράς ή αδείας και τα οποία περιέχονται στις συλλογές τους,

[...]».

10. Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 5, της ίδιας οδηγίας:

«Οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί που αναφέρονται στις παραγράφους 1, 2, 3 και 4 εφαρμόζονται μόνο σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις οι οποίες δεν αντίκεινται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου ή άλλου προστατευομένου αντικειμένου και δεν θίγουν αδικαιολογήτως τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου.»

B — Το γερμανικό δίκαιο

11. Το άρθρο 52b του νόμου για την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, Urheberrechtsgesetz), της 9ης Σεπτεμβρίου 1965⁴, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης (στο εξής: UrhG), έχει ως εξής:

«Αναπαραγωγή έργων από θέσεις ηλεκτρονικού αναγνωστηρίου εντός δημόσιων βιβλιοθηκών, μουσείων και αρχείων

Επιτρέπεται η διάθεση δημοσιευμένων έργων που περιλαμβάνονται στους καταλόγους δημόσιων βιβλιοθηκών, μουσείων ή αρχείων τα οποία είναι ανοικτά στο κοινό και δεν επιδιώκουν άμεσα ή έμμεσα οικονομικούς ή κερδοσκοπικούς σκοπούς, εφόσον η διάθεση αυτή γίνεται αποκλειστικά εντός των χώρων των εν λόγω ιδρυμάτων από ειδικά διαμορφωμένες θέσεις ηλεκτρονικού αναγνωστηρίου, με σκοπό την έρευνα ή την ιδιωτική μελέτη, εκτός αν ορίζεται άλλως με συμβατική ρύθμιση. Ο αριθμός ψηφιακών αντιτύπων έργου στα οποία μπορεί να υπάρχει πρόσβαση από τις θέσεις ηλεκτρονικού αναγνωστηρίου δεν επιτρέπεται καταρχήν να είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό τυπωμένων αντιτύπων του έργου που έχει στη συλλογή του το ίδρυμα. Για τη διάθεση αυτή πρέπει να καταβάλλεται εύλογο τέλος. Τη σχετική αξίωση μπορεί να ασκεί μόνο οργανισμός συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων.»

III – Το ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

12. Το TU Darmstadt διαχειρίζεται βιβλιοθήκη ανοικτή στο κοινό. Στους χώρους της βιβλιοθήκης έχουν διαμορφωθεί θέσεις ηλεκτρονικού αναγνωστηρίου από τις οποίες διατίθενται συγγράμματα που ανήκουν στη συλλογή της βιβλιοθήκης. Μεταξύ των συγγραμμάτων αυτών περιλαμβανόταν από τον Ιανουάριο ή τον Φεβρουάριο του 2009 το διδακτικό εγχειρίδιο του Winfried Schulze «Einführung in die neuere Geschichte» [Εισαγωγή στη Νεότερη Ιστορία] που έχει εκδώσει η Eugen Ulmer KG.

4 — BGBl. 1965 I, σ. 1273.

13. Το TU Darmstadt ψηφιοποίησε το βιβλίο, προκειμένου να καταστήσει δυνατή τη διάθεσή του από τις θέσεις ηλεκτρονικού αναγνωστήριου⁵. Τα ψηφιακά αντίτυπα του συγγράμματος στα οποία μπορούσε να υπάρχει ταυτόχρονη πρόσβαση από τις θέσεις ηλεκτρονικού αναγνωστήριου δεν ήταν περισσότερα από τα τυπωμένα αντίτυπα που περιλαμβάνονταν στη συλλογή της βιβλιοθήκης. Οι χρήστες των εν λόγω θέσεων μπορούσαν να εκτυπώσουν σε χαρτί ή να αποθηκεύσουν σε φορητή μνήμη USB (στικάκι) ολόκληρο ή μέρος του συγγράμματος και να το μεταφέρουν, σε μία από τις μορφές αυτές, εκτός των χώρων της βιβλιοθήκης.

14. Το TU Darmstadt δεν ανταποκρίθηκε στην πρόταση που του απηύθυνε η Eugen Ulmer KG στις 29 Ιανουαρίου 2009 να αγοράσει και να χρησιμοποιεί τα διδακτικά εγχειρίδια των εκδόσεών της σε μορφή ηλεκτρονικού βιβλίου (E-books). Οι διάδικοι της κύριας δίκης ερίζουν ως προς το αν η πρόταση είχε ήδη περιέλθει στο TU Darmstadt πριν από την ψηφιοποίηση του επίμαχου διδακτικού εγχειριδίου.

15. Το Landgericht Frankfurt am Main (περιφερειακό δικαστήριο της Φρανκφούρτης), ενώπιον του οποίου άσκησε αγωγή η Eugen Ulmer KG, έκρινε, με απόφαση της 6ης Μαρτίου 2011, ότι, για να μπορεί να αποκλειστεί η εφαρμογή του άρθρου 52b του UrhG, ο δικαιούχος του δικαιώματος του δημιουργού και το εκπαιδευτικό ίδρυμα έπρεπε να έχουν συνάψει προηγουμένως συμφωνία για την ψηφιακή χρήση του έργου. Επίσης, το δικαστήριο αυτό απέρριψε το αίτημα της Eugen Ulmer KG να απαγορευθεί στο TU Darmstadt να ψηφιοποιήσει ή να αναθέσει σε τρίτον την ψηφιοποίηση του επίμαχου εγχειριδίου. Εντούτοις, δέχθηκε το αίτημα της Eugen Ulmer KG να απαγορευθεί η παροχή δυνατότητας στους χρήστες της βιβλιοθήκης του TU Darmstadt να εκτυπώνουν το έργο και/ή να το αποθηκεύουν σε φορητή μνήμη USB από τις ειδικά διαμορφωμένες θέσεις ηλεκτρονικού αναγνωστήριου και/ή να μεταφέρουν τα αντίγραφα αυτά εκτός των χώρων της βιβλιοθήκης.

16. Το Bundesgerichtshof, ενώπιον του οποίου άσκησε αναίρεση («Revision») το TU Darmstadt, ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Ισχύουν για ένα έργο όροι αγοράς ή άδειας, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29, στην περίπτωση κατά την οποία ο δικαιούχος του δικαιώματος του δημιουργού έχει προτείνει στα ιδρύματα που μνημονεύονται στη διάταξη αυτή τη σύναψη υπό εύλογους όρους συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας για τη χρήση του έργου αυτού;
- 2) Απονέμει το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 στα κράτη μέλη την εξουσία να παρέχουν στα προαναφερθέντα ιδρύματα το δικαίωμα να ψηφιοποιούν τα έργα που περιλαμβάνονται στις συλλογές τους, εφόσον η ψηφιοποίηση είναι αναγκαία προκειμένου να καταστεί δυνατή η διάθεση των έργων αυτών στο κοινό μέσω τερματικών;
- 3) Επιτρέπεται τα δικαιώματα τα οποία έχουν προβλέψει τα κράτη μέλη δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 να έχουν τόσο ευρύ περιεχόμενο, ώστε να παρέχουν στους χρήστες των τερματικών τη δυνατότητα να εκτυπώνουν σε χαρτί ή να αποθηκεύουν σε φορητή μνήμη USB τα έργα που τίθενται στη διάθεση των εν λόγω χρηστών μέσω των τερματικών αυτών;»

17. Γραπτές παρατηρήσεις υπέβαλαν το TU Darmstadt, η Eugen Ulmer KG, η Γερμανική, η Ιταλική, η Πολωνική και η Φινλανδική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ όλοι οι ανωτέρω εκπροσωπήθηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 26ης Φεβρουαρίου 2014, πλην της Πολωνικής και της Φινλανδικής Κυβερνήσεως.

5 — Στις γραπτές παρατηρήσεις του το TU Darmstadt, χωρίς να αντικρούεται συναφώς από την Eugen Ulmer KG, διευκρινίζει ότι τα ψηφιακά αρχεία των διαφόρων κεφαλαίων του εν λόγω βιβλίου αποτελούσαν απλά αρχεία γραφικών, τα οποία δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας κειμένου με τις σύγχρονες μεθόδους (αναζήτηση πλήρους κειμένου, αντιγραφή και επικόλληση κ.λπ.).

IV – Νομική εκτίμηση

A — Επί του ζητήματος αν ένα έργο υπόκειται σε όρους αγοράς ή άδειας όταν ο δικαιούχος του δικαιώματος του δημιουργού προτείνει στα ιδρύματα τη σύναψη υπό εύλογους όρους συμβάσεων παραχωρήσεως άδειας για τη χρήση του έργου αυτού

18. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσία, να διευκρινιστεί αν ένα έργο υπόκειται σε «όρους αγοράς ή άδειας», κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29, όταν ο δικαιούχος του δικαιώματος του δημιουργού προτείνει στις βιβλιοθήκες, στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, στα μουσεία ή στα αρχεία στα οποία αναφέρεται η διάταξη αυτή τη σύναψη υπό εύλογους όρους συμβάσεων παραχωρήσεως άδειας για τη χρήση του εν λόγω έργου.

19. Όλοι όσοι υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις, πλην της Eugen Ulmer KG, προτείνουν να δοθεί αρνητική απάντηση στο ερώτημα αυτό.

20. Επομένως, το ζήτημα που τίθεται είναι αν απλώς και μόνο η πρόταση για σύναψη συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας υπό εύλογους όρους συνεπάγεται την υπαγωγή σε «όρους αγοράς ή άδειας» και, ως εκ τούτου, τον αποκλεισμό της εφαρμογής της εξαιρέσεως που προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 ή, αντιθέτως, αν πρέπει να απαιτείται η σύναψη σχετικής συμφωνίας μεταξύ του δικαιούχου και του οικείου ιδρύματος. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η νομολογία του Δικαστηρίου δεν αίρει όλες τις αμφιβολίες σχετικά με την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο ερώτημα αυτό.

21. Όπως ορθώς παρατηρεί το TU Darmstadt, οι αιτιολογικές σκέψεις 45 και 51 της οδηγίας 2001/29 αποσαφηνίζουν τη σχέση που υφίσταται μεταξύ των δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως, αφενός, και των κανόνων με τους οποίους επιβάλλονται περιορισμοί, αφετέρου. Κατά τις εν λόγω αιτιολογικές σκέψεις, «[ο]ι εξαιρέσεις και περιορισμοί [...] δεν θα πρέπει όμως να εμποδίζουν τον καθορισμό *συμβατικών σχέσεων* που θα τείνουν στην εξασφάλιση μιας δίκαιης αποζημίωσης των δικαιούχων» και «[τ]α κράτη μέλη θα πρέπει να προαγάγουν τη λήψη από τους δικαιούχους εκουσίων μέτρων, *συμπεριλαμβανομένης της σύναψης και εφαρμογής συμφωνιών μεταξύ δικαιούχων και άλλων ενδιαφερομένων*, για να διευκολυνθεί η πραγμάτωση των στόχων ορισμένων εξαιρέσεων ή περιορισμών που προβλέπονται στο εθνικό δίκαιο σύμφωνα με την παρούσα οδηγία»⁶.

22. Οι δύο αυτές αιτιολογικές σκέψεις, στη γερμανική τους απόδοση, αναφέρονται σαφέστατα σε *υφιστάμενες* συμβατικές σχέσεις και στη σύναψη και εφαρμογή *υφιστάμενων* συμβατικών συμφωνιών, και όχι απλώς στην προοπτική παραχωρήσεως αδειών χρήσεως. Οι διάφορες γλωσσικές αποδόσεις των εν λόγω αιτιολογικών σκέψεων επιβεβαιώνουν τη διαπίστωση αυτή⁷.

23. Η ανάγκη ενθαρρύνσεως των εκούσιων συμφωνιών ουδόλως επηρεάζει την απαίτηση για σύναψη στην πράξη τέτοιων συμφωνιών κατά την έννοια της επίμαχης διατάξεως.

24. Ούτε από τη συστηματική ερμηνεία ούτε από την τελεολογική ερμηνεία συνάγεται διαφορετικό συμπέρασμα. Κατά τη συστηματική ερμηνεία, το περιεχόμενο εξαιρέσεως σχετικής με αποκλειστικό δικαίωμα που έχει ο δημιουργός πρέπει να ερμηνεύεται στενά⁸. Εδώ όμως πρόκειται για την ερμηνεία της προϋποθέσεως εφαρμογής μιας εξαιρέσεως, και ειδικότερα της προϋποθέσεως που καθορίζει τα έργα ως προς τα οποία μπορεί να εφαρμόζεται η εξαίρεση. Για να επιτευχθεί η εξισορρόπηση που επιδιώκεται με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας 2001/29, θα πρέπει είτε ο δημιουργός και ο χρήστης να συναινέσουν στους όρους αγοράς ή άδειας είτε αυτός υπέρ του οποίου εφαρμόζεται η

6 — Η υπογράμμιση δική μου.

7 — Βλ., για παράδειγμα, το αγγλικό και το γαλλικό κείμενο της οδηγίας.

8 — Βλ. απόφαση ACI Adam κ.λπ. (C-435/12, EU:C:2014:254, σκέψεις 22 και 23 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

εξαίρεση να συμμορφωθεί προς τις περιοριστικές προϋποθέσεις που έχει προβλέψει ο εθνικός νομοθέτης στο πλαίσιο της μεταφοράς της εν λόγω οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη⁹. Υπ' αυτό το πρίσμα, αν γινόταν δεκτό ότι αρκεί απλώς και μόνο η πρόταση του δικαιούχου του δικαιώματος του δημιουργού, η εφαρμογή της εν λόγω εξαίρεσεως θα μπορούσε να εξαρτάται από μονομερείς αποφάσεις, με συνέπεια να μην έχει η εν λόγω εξαίρεση πρακτική αποτελεσματικότητα για τα ενδιαφερόμενα ιδρύματα. Η τελεολογική ερμηνεία, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού γενικού συμφέροντος τον οποίο επιδιώκει ο νομοθέτης της Ένωσης και ο οποίος συνίσταται στην προώθηση της γνώσεως και του πολιτισμού, απαιτεί επίσης να μπορεί ο χρήστης να επικαλείται την προαναφερθείσα εξαίρεση.

25. Ως εκ τούτου, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα την απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι ένα έργο δεν υπόκειται σε όρους αγοράς ή άδειας, όταν ο δικαιούχος προτείνει στα διαλαμβανόμενα στη διάταξη αυτή ιδρύματα τη σύναψη υπό εύλογους όρους συμβάσεων παραχωρήσεως άδειας για τη χρήση του έργου αυτού.

B — Επί της δυνατότητας των κρατών μελών να παρέχουν στα ιδρύματα το δικαίωμα να ψηφιοποιούν τα έργα που περιλαμβάνονται στις συλλογές τους, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο για τη διάθεση των εν λόγω έργων μέσω εξειδικευμένων τερματικών

26. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 απονέμει στα κράτη μέλη την εξουσία να παρέχουν στα ιδρύματα το δικαίωμα να ψηφιοποιούν τα έργα που περιλαμβάνονται στις συλλογές τους, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο για τη διάθεση των εν λόγω έργων στο κοινό μέσω εξειδικευμένων τερματικών.

27. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η απάντηση είναι προφανώς καταφατική, πλην όμως προσθέτει ότι η αρμοδιότητα αυτή των κρατών μελών, μολοντί δεν προκύπτει ευθέως ως συμπληρωματική αρμοδιότητα από την προαναφερθείσα διάταξη, εντούτοις μπορεί να συναχθεί από το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2001/29.

28. Όλοι όσοι υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις, πλην της Eugen Ulmer KG, φρονούν ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 απονέμει στα κράτη μέλη την εξουσία να παρέχουν στα ενδιαφερόμενα ιδρύματα το δικαίωμα να ψηφιοποιούν τα έργα που περιλαμβάνονται στις συλλογές τους, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο για τη διάθεση των εν λόγω έργων μέσω εξειδικευμένων τερματικών.

29. Το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 εφαρμόζεται όταν πρόκειται για «χρήση με παρουσίαση ή διάθεση, με σκοπό την έρευνα ή την ιδιωτική μελέτη, σε μέλη του κοινού μέσω εξειδικευμένων τερματικών στους χώρους των ιδρυμάτων που αναφέρονται στην παράγραφο 2, στοιχείο γ', έργων και άλλων προστατευομένων αντικειμένων που δεν υπόκεινται σε όρους αγοράς ή άδειας και τα οποία περιέχονται στις συλλογές τους».

30. Κατά την πρώτη περίοδο του εν λόγω άρθρου 5, παράγραφος 3, οι εξαιρέσεις και περιορισμοί που προβλέπονται με την παράγραφο αυτή αφορούν το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής και το αποκλειστικό δικαίωμα παρουσιάσεως έργων στο κοινό. Ειδικότερα, ένα μέρος από τις εξαιρέσεις και περιορισμούς που προβλέπονται με το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/29 αφορά ρητώς το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής καθώς και το αποκλειστικό δικαίωμα παρουσιάσεως (για παράδειγμα βλ. το στοιχείο γ' ή, τουλάχιστον εμμέσως, το στοιχείο β') και ένα άλλο μέρος αφορά το ένα μόνο από τα δικαιώματα αυτά (στοιχείο δ').

⁹ — Όσον αφορά τη δυνατότητα των κρατών μελών να διευκρινίζουν το περιεχόμενο των περιορισμών και εξαιρέσεων από τα αποκλειστικά δικαιώματα του δημιουργού, βλ. απόφαση VG Wort κ.λπ. (C-457/11 έως C-460/11, EU:C:2013:426, σκέψεις 52 και 53).

31. Το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 κάνει λόγο για παρουσίαση και διάθεση. Οι δύο αυτές έννοιες απαντούν και στο άρθρο 3 της οδηγίας αυτής, και μάλιστα και στις τρεις παραγράφους του. Το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 δεν κάνει καμία ρητή αναφορά στο δικαίωμα αναπαραγωγής. Από το γεγονός αυτό συνάγω το συμπέρασμα ότι η ειδική εξαίρεση που προβλέπεται με το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 είναι κατά κύριο λόγο εξαίρεση από το αποκλειστικό δικαίωμα παρουσιάσεως στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 3.

32. Όπως έχει επισημάνει το Δικαστήριο, από το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 προκύπτει ότι ο δικαιούχος του δικαιώματος του δημιουργού πρέπει να επιτρέπει κάθε πράξη παρουσιάσεως έργου στο κοινό. Ειδικότερα, από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι η έννοια της παρουσιάσεως στο κοινό απαρτίζεται από δύο σωρευτικά στοιχεία, ήτοι μια «πράξη παρουσιάσεως» έργου και την παρουσίαση του έργου αυτού στο «κοινό». Για να υπάρχει «πράξη παρουσιάσεως», αρκεί π.χ. το έργο να διατίθεται στο κοινό κατά τρόπο ώστε να μπορούν τα πρόσωπα που συνθέτουν το κοινό αυτό να έχουν πρόσβαση στο έργο, χωρίς να είναι καθοριστικό αν θα χρησιμοποιήσουν ή όχι τη δυνατότητα αυτή¹⁰.

33. Από τα ανωτέρω έπεται ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, η παροχή στο κοινό δυνατότητας προσβάσεως σε προστατευόμενα έργα πνευματικής ιδιοκτησίας, όταν το κοινό αυτό αποτελείται από χρήστες εξειδικευμένων τερματικών ευρισκόμενων στους χώρους δημόσιων βιβλιοθηκών και λοιπών ιδρυμάτων που μνημονεύονται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2001/29, πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «διάθεση» και, κατά συνέπεια, ως «πράξη παρουσιάσεως» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29¹¹.

34. Εντούτοις, στο ίδιο πνεύμα, η διατύπωση του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 καλύπτει επίσης, κατά την άποψή μου, την αναπαραγωγή που είναι παρεπόμενη της παρουσιάσεως, εν προκειμένω με τη μορφή δημιουργίας ψηφιακού αντιγράφου ενός έργου με σκοπό την παρουσίασή του ή τη διάθεσή του μέσω εξειδικευμένων τερματικών. Στην περίπτωση όμως αυτή, δεν πρόκειται για μεταβατική ή παρεπόμενη πράξη αναπαραγωγής που αποτελεί αναπόσπαστο και ουσιώδες τμήμα τεχνολογικής μεθόδου κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 και επί της οποίας δεν θα μπορούσε να εφαρμόζεται το αποκλειστικό δικαίωμα του δημιουργού για αναπαραγωγή του έργου¹².

35. Το δικαίωμα που απαιτείται για να μπορούν να τελεστούν πράξεις αναπαραγωγής μπορεί επίσης να συναχθεί από μια άλλη διάταξη, και συγκεκριμένα από το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2001/29. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται όταν πρόκειται για «ειδικές πράξεις αναπαραγωγής που πραγματοποιούνται από προσιτές στο κοινό βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικά ιδρύματα ή μουσεία, ή από αρχεία που δεν αποσκοπούν, άμεσα ή έμμεσα, σε κανένα οικονομικό ή εμπορικό όφελος».

36. Η φράση «ειδικές πράξεις αναπαραγωγής» καθιστά αναγκαίες δύο παρατηρήσεις.

37. Κατά την άποψή μου, η φράση αυτή, εντός της αλληλουχίας στην οποία εντάσσεται, καλύπτει ιδίως τα μέτρα που αποσκοπούν στην προστασία των πρωτοτύπων των έργων που εξακολουθούν να προστατεύονται, παρότι είναι παλαιά, ευαίσθητα ή σπάνια. Εντούτοις, καλύπτει επίσης την αναπαραγωγή που καθίσταται αναγκαία για τη «χρήση με παρουσίαση ή διάθεση, με σκοπό την έρευνα ή την ιδιωτική μελέτη [...] μέσω εξειδικευμένων τερματικών» κατά το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29. Στην περίπτωση αυτή μπορούν να εμπίπτουν, μεταξύ άλλων, τα συγγράμματα που συμβουλευονται πολυάριθμοι φοιτητές στο πλαίσιο των σπουδών τους και τα οποία θα υφίσταντο δυσανάλογη φθορά αν αναπαράγονταν σε πολλά αντίγραφα.

10 — Απόφαση Svensson κ.λπ. (C-466/12, EU:C:2014:76, σκέψεις 15 έως 19).

11 — Βλ. επ' αυτού αποφάσεις Svensson κ.λπ. (EU:C:2014:76, σκέψη 18) και OSA (C-351/12, EU:C:2014:110, σκέψη 25).

12 — Απόφαση Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465, σκέψη 60).

38. Εντούτοις, δεδομένου ότι πρόκειται για «ειδικές πράξεις αναπαραγωγής», ούτε το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2001/29 ούτε το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας αυτής, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα του γενικού κανόνα της παραγράφου 5 του εν λόγω άρθρου¹³, επιτρέπουν τη συνολική ψηφιοποίηση μιας συλλογής και, επομένως, το αντικείμενο των «ειδικών πράξεων αναπαραγωγής» περιορίζεται σε μεμονωμένα «έργα και άλλα προστατευόμενα αντικείμενα». Κατά την άποψή μου, η προϋπόθεση σχετικά με την αναλογικότητα των περιορισμών που προβλέπονται με την παράγραφο 5 του εν λόγω άρθρου απαιτεί να μην εφαρμόζεται η δυνατότητα χρήσεως των εξειδικευμένων τερματικών προκειμένου να αποφεύγεται η αγορά επαρκούς αριθμού τυπωμένων αντιτύπων του συγγράμματος, για παράδειγμα μέσω της θεσπίσεως κανόνα όπως ο προβλεπόμενος με το άρθρο 52b του UrhG, κατά τον οποίο τα ψηφιακά αντίτυπα του συγγράμματος που είναι προσβάσιμα από τις θέσεις ηλεκτρονικού αναγνωστήριου δεν πρέπει να είναι περισσότερα από τα τυπωμένα αντίτυπα που περιλαμβάνονται στη συλλογή του οικείου ιδρύματος.

39. Επομένως, όταν δεν υπάρχει ψηφιακό αντίγραφο προστατευόμενου έργου για τους σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29, είναι δυνατό να δημιουργηθεί τέτοιο αντίγραφο υπό τις προϋποθέσεις που τάσσει το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2001/29. Η μεταγενέστερη παρουσίαση του αντιγράφου του έργου αυτού υπόκειται στις προϋποθέσεις που ορίζει το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29.

40. Ως εκ τούτου, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της εν λόγω οδηγίας, δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να παρέχουν στα ιδρύματα που διαλαμβάνονται στην εν λόγω διάταξη το δικαίωμα να ψηφιοποιούν τα έργα που περιλαμβάνονται στις συλλογές τους, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο για τη διάθεση των ως άνω έργων στο κοινό μέσω εξειδικευμένων τερματικών.

Γ — Επί της δυνατότητας των κρατών μελών να παρέχουν στους χρήστες των εξειδικευμένων τερματικών τη δυνατότητα να εκτυπώνουν σε χαρτί ή να αποθηκεύουν σε φορητή μνήμη USB τα έργα που τίθενται στη διάθεσή τους μέσω των εν λόγω τερματικών

41. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν τα δικαιώματα που μπορούν να προβλέπουν τα κράτη μέλη δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 μπορούν να έχουν τόσο ευρύ περιεχόμενο, ώστε να παρέχουν στους χρήστες των εξειδικευμένων τερματικών τη δυνατότητα να εκτυπώνουν σε χαρτί ή να αποθηκεύουν σε φορητή μνήμη USB ολόκληρα τα έργα που τίθενται στη διάθεσή τους μέσω των εν λόγω τερματικών ή μέρος των έργων αυτών.

42. Το αιτούν δικαστήριο προτείνει να δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο σκέλος του ερωτήματος και αρνητική απάντηση στο δεύτερο σκέλος. Το TU Darmstadt προτείνει να δοθεί καταφατική απάντηση και στα δύο σκέλη του ερωτήματος, ενώ η Ιταλική και η Φινλανδική Κυβέρνηση προτείνουν να δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο σκέλος και αρνητική απάντηση στο δεύτερο σκέλος του ερωτήματος. Αντιθέτως, η Eugen Ulmer KG και η Επιτροπή προτείνουν να δοθεί αρνητική απάντηση και στα δύο σκέλη του ερωτήματος. Η Γερμανική Κυβέρνηση έχει την άποψη ότι το ερώτημα δεν έχει σχέση με το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29, αλλά με το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχεία α' έως γ', της οδηγίας αυτής, ενώ η Πολωνική Κυβέρνηση εκθέτει ορισμένες σκέψεις, χωρίς όμως να προτείνει συγκεκριμένη απάντηση.

13 — Απόφαση ACI Adam κ.λπ. (EU:C:2014:254, σκέψη 25).

43. Στο πλαίσιο της εξετάσεως των δύο περιπτώσεων στις οποίες αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο, και ειδικότερα της δυνατότητας των χρηστών των εξειδικευμένων τερματικών να εκτυπώνουν σε χαρτί και της δυνατότητάς τους να αποθηκεύουν σε φορητή μνήμη USB ολόκληρα τα έργα ή μέρος των έργων που διατίθενται σε αυτούς, πρέπει να αποδοθεί ιδιαίτερη σημασία στην έννοια «δικαίωμα παρουσιάσεως». Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η έννοια της «παρουσιάσεως» κατά το άρθρο 3 της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως¹⁴, ενώ οποιαδήποτε εξαίρεση από το δικαίωμα αυτό πρέπει να ερμηνεύεται στενά¹⁵.

44. Όπως παρατήρησα στο πλαίσιο του δεύτερου ερωτήματος, το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 εισάγει κατά κύριο λόγο μία εξαίρεση από την εφαρμογή του αποκλειστικού δικαιώματος παρουσιάσεως κατά το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας.

45. Στο πλαίσιο του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29, ο περιορισμός του δικαιώματος παρουσιάσεως απορρέει από τη χρήση έργων, χωρίς την άδεια του δημιουργού, που συνίσταται στη διάθεσή τους σε μέλη του κοινού μέσω εξειδικευμένων τερματικών κατά τρόπο ώστε ο χρήστης να μπορεί, όποτε θελήσει, να έχει πρόσβαση στα έργα εντός του οικείου ιδρύματος.

46. Πρέπει να εξεταστεί αν η παρουσίαση αυτή καλύπτει επίσης την αποθήκευση σε φορητή μνήμη USB και την εκτύπωση σε χαρτί. Στο σημείο αυτό επισημαίνω ότι οι δύο αυτές περιπτώσεις συνιστούν όχι πράξεις παρουσιάσεως αλλά πράξεις αναπαραγωγής. Στην περίπτωση της φορητής μνήμης USB, πρόκειται για τη δημιουργία ψηφιακού αντιγράφου έργου, ενώ στην περίπτωση αντιγράφου σε χαρτί πρόκειται για αντίγραφο του έργου που αποτυπώνεται σε ενσώματο υλικό φορέα.

47. Όσον αφορά, καταρχάς, την αποθήκευση σε φορητή μνήμη USB, ο συνδυασμός των λειτουργιών του τερματικού και της φορητής μνήμης USB συνεπάγεται τη δημιουργία, εντός της φορητής μνήμης USB, ενός νέου ψηφιακού αντιγράφου του ψηφιακού αντιγράφου που έχει δημιουργήσει η βιβλιοθήκη. Εδώ ακριβώς έγκειται η σημασία της έννοιας «εξειδικευμένα τερματικά». Πάντως, η οδηγία 2001/29 δεν παρέχει ορισμό της έννοιας αυτής.

48. Κατά την άποψή μου, η χρήση προστατευόμενου έργου —όπως λογοτεχνικού, φωνογραφικού ή κινηματογραφικού έργου— μέσω εξειδικευμένων τερματικών συνεπάγεται πράξη που μπορεί να γίνει αντιληπτή με τις αισθήσεις¹⁶, και ειδικότερα μέσω της αναγνώσεως, της ακροάσεως ή της άμεσης οπτικής επαφής, και μάλιστα εντός των χώρων της βιβλιοθήκης. Επομένως, η έννοια «εξειδικευμένο τερματικό» αναφέρεται στον τεχνικό εξοπλισμό που χρησιμοποιείται για τον σκοπό αυτό και όχι σε μια συγκεκριμένη τεχνική μέθοδο¹⁷.

49. Κατά την άποψή μου, στο πλαίσιο αυτό, η έννοια «παρουσίαση» αποκλείει από το πεδίο της επίμαχης εξαιρέσεως τη δυνατότητα αποθήκευσεως ενός έργου σε φορητή μνήμη USB, διότι στην περίπτωση αυτή δεν πρόκειται για παρουσίαση εκ μέρους της δημόσιας βιβλιοθήκης ή άλλου ιδρύματος υπό την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου, αλλά για τη δημιουργία ιδιωτικού ψηφιακού αντιγράφου από τον χρήστη. Επιπλέον, η αναπαραγωγή αυτή, μολονότι μπορεί να είναι χρήσιμη για τον χρήστη, εντούτοις δεν είναι αναγκαία για να διαφυλαχθεί η πρακτική αποτελεσματικότητα της εξεταζόμενης εξαιρέσεως. Εξάλλου, το αντίγραφο αυτό μπορεί να αναπαράχθει εκ νέου και να διαδοθεί μέσω του διαδικτύου. Πάντως, η εξαίρεση που έχει προβλεφθεί

14 — Αποφάσεις Svensson κ.λπ. (EU:C:2014:76, σκέψη 19) και OSA (EU:C:2014:110, σκέψη 23).

15 — Βλ., επ' αυτού, απόφαση Infopaq International (EU:C:2009:465, σκέψη 56 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

16 — Απόφαση VG Wort (EU:C:2013:426, σκέψη 67).

17 — Επομένως, δεν υπάρχει κατά τη γνώμη μου λόγος να μην μπορεί να χρησιμοποιείται ως «εξειδικευμένο τερματικό» π.χ. ένας επιτραπέζιος ηλεκτρονικός υπολογιστής ή ένας φορητός ηλεκτρονικός υπολογιστής. Εντούτοις, το περιεχόμενο της έννοιας «εξειδικευμένο τερματικό» μπορεί να απαιτεί να μην είναι προσβάσιμες στους χρήστες εντός των ιδρυμάτων ορισμένες τεχνικές δυνατότητες του τεχνικού εξοπλισμού.

υπέρ των εξειδικευμένων τερματικών δεν καλύπτει την πράξη με την οποία η βιβλιοθήκη καθιστά προσβάσιμο στον χρήστη το ψηφιακό αντίγραφο που έχει η ίδια δημιουργήσει, προκειμένου να μπορέσει αυτός στη συνέχεια να δημιουργήσει νέο αντίγραφο και να το αποθηκεύσει σε φορητή μνήμη USB.

50. Η ίδια λογική ισχύει και για την εκτύπωση σε χαρτί. Οι ενέργειες που έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αντιγράφου (ενός μέρους) του έργου βαίνει, κατά την άποψή μου, πέραν των εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29.

51. Από τα ανωτέρω συνάγω ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 δεν καλύπτει ούτε την αποθήκευση σε φορητή μνήμη USB ούτε την εκτύπωση σε χαρτί.

52. Θα ήθελα πάντως να παρατηρήσω, ως εκ περισσού και όσον αφορά την εκτύπωση, τα ακόλουθα.

53. Η σύγχρονη τεχνική μέθοδος φωτοτυπικής αναπαραγωγής στηρίζεται ουσιαστικά στην ψηφιοποίηση του πρωτοτύπου και στην εκτύπωση ενός αντιγράφου¹⁸.

54. Δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2001/29, η φωτοτύπηση έργων εντός των χώρων της βιβλιοθήκης μπορεί να επιτρέπεται υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Τα σύγχρονα φωτοτυπικά μηχανήματα ψηφιοποιούν το πρωτότυπο και εκτυπώνουν σε χαρτί το αναλογικό αντίγραφο του πρωτοτύπου του έργου, πράγμα το οποίο ισοδυναμεί με ενσώματα αναπαραγωγή του πρωτοτύπου κατόπιν ψηφιοποιήσεως.

55. Το Δικαστήριο, με την απόφαση VG Wort κ.λπ.¹⁹, έκρινε ότι «από το γράμμα του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 προκύπτει ότι αυτό δεν αναφέρει μόνον τη φωτογραφική τεχνική, αλλά επίσης “οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα”, δηλαδή κάθε άλλον τρόπο που παρέχει τη δυνατότητα επιτεύξεως αποτελέσματος παρόμοιου με εκείνο της φωτογραφικής τεχνικής, δηλαδή την αναλογική αναπαράσταση ενός έργου ή άλλου προστατευόμενου υλικού».

56. Το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι, «στο μέτρο που εξασφαλίζεται το αποτέλεσμα αυτό, ο αριθμός των πράξεων ή το είδος της τεχνικής ή των τεχνικών που χρησιμοποιούνται κατά τη διαδικασία της επίμαχης αναπαραγωγής δεν έχουν σημασία, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι τα μη αυτόνομα στοιχεία ή τα διαφορετικά στάδια της διαδικασίας αυτής βρίσκονται ή διεκπεραιώνονται υπό τον έλεγχο του ίδιου προσώπου και αποσκοπούν όλα στην αναπαραγωγή του έργου ή άλλου προστατευόμενου υλικού σε χαρτί ή άλλο υλικό φορέα»²⁰.

57. Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, είναι δυνατή η εκτύπωση σελίδων συγγράμματος που είναι ήδη ψηφιοποιημένο. Η δυνατότητα αυτή βαίνει πέραν όσων προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29, αλλά μπορεί να καλύπτεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχεία α', β', και/ή γ', της οδηγίας 2001/29. Όπως είναι θεμιτό αφενός να μπορεί ο χρήστης βιβλιοθήκης, εντός των ορίων της εθνικής νομοθεσίας, να φωτοτυπεί σελίδες των έντυπων συγγραμμάτων τα οποία περιλαμβάνονται στη συλλογή της βιβλιοθήκης και αφετέρου η βιβλιοθήκη να του το επιτρέπει, έτσι ακριβώς ο ίδιος χρήστης μπορεί να εκτυπώνει σελίδες ενός ψηφιακού αντιγράφου και η βιβλιοθήκη επίσης να του το επιτρέπει. Συναφώς, σε αντίθεση με την αποθήκευση ψηφιακού αντιγράφου σε φορητή μνήμη USB, η δυνατότητα εκτυπώσεως ψηφιακών συγγραμμάτων την οποία παρέχει μια βιβλιοθήκη ή άλλο ίδρυμα που μνημονεύεται στο άρθρο 5, παράγραφος 3,

18 — Βλ. τις προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση VG Wort κ.λπ. (C-457/11 έως C-460/11, EU:C:2013:34, σκέψεις 75 επ.), όπου η γενική εισαγγελέα προβαίνει σε λεπτομερή ανάλυση της αναπαραγωγής για την οποία απαιτείται μια «αλυσίδα» συσκευών.

19 — Απόφαση VG Wort κ.λπ. (EU:C:2013:426, σκέψη 68).

20 — Απόφαση VG Wort κ.λπ. (EU:C:2013:426, σκέψη 70).

στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 δεν είναι ουσιαστικά κάτι διαφορετικό σε σχέση με τις δυνατότητες που θα υφίσταντο αν δεν υπήρχε κανένα εξειδικευμένο τερματικό. Δεν υπάρχει άλλωστε ούτε ο κίνδυνος εκτεταμένης παράνομης διανομής, ο οποίος υπάρχει στην περίπτωση των ψηφιακών αντιγράφων.

58. Κατόπιν των ανωτέρω, προτείνω να δοθεί στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι τα δικαιώματα που μπορούν να προβλέπουν τα κράτη μέλη σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 δεν παρέχουν στους χρήστες των εξειδικευμένων τερματικών τη δυνατότητα να εκτυπώνουν σε χαρτί ή να αποθηκεύουν σε φορητή μνήμη USB τα έργα που τίθενται στη διάθεσή τους μέσω των εν λόγω τερματικών.

V – Πρόταση

59. Κατόπιν των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα του Bundesgerichtshof ως εξής:

- 1) Το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και [των] συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, έχει την έννοια ότι ένα έργο δεν υπόκειται σε όρους αγοράς ή άδειας, όταν ο δικαιούχος προτείνει στα διαλαμβανόμενα στη διάταξη αυτή ιδρύματα τη σύναψη υπό εύλογους όρους συμβάσεων παραχωρήσεως άδειας για τη χρήση του έργου αυτού.
- 2) Το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της εν λόγω οδηγίας, δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να παρέχουν στα ιδρύματα που διαλαμβάνονται στην εν λόγω διάταξη το δικαίωμα να ψηφιοποιούν τα έργα που περιλαμβάνονται στις συλλογές τους, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο για τη διάθεση των ως άνω έργων στο κοινό μέσω εξειδικευμένων τερματικών.
- 3) Τα δικαιώματα που μπορούν να προβλέπουν τα κράτη μέλη σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2001/29 δεν παρέχουν στους χρήστες των εξειδικευμένων τερματικών τη δυνατότητα να εκτυπώνουν σε χαρτί ή να αποθηκεύουν σε φορητή μνήμη USB τα έργα που τίθενται στη διάθεσή τους μέσω των εν λόγω τερματικών.